

Pekka T. Lehtinen & Leena Vähäkylä

HÄMÄHÄKKIMIEHEN SEIKKAILUT

HÄMÄHÄKKIMIEHEN SEIKKAILUT

Pekka T. Lehtinen & Leena Vähäkylä

HÄMÄHÄKKIMIEHEN SEIKKAILUT

© 2019 Lehtinen, Pekka T. / Vähäkylä, Leena

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi.

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa.

ISBN 978-952-80-0811-8

Kannen kuva: *Juri Marusik*

Kiitokset: Suomen Tiedetoimittajain liitto ry.

Pekka T. Lehtinen & Leena Vähäkylä

HÄMÄHÄKKIMIEHEN SEIKKAILUT

Sisällys

Miksi hämähäkkimiehen tarina?	6
Lapsuuden ympäristö innosti	8
Poikkeuksellinen muistini kesti eläkeikään saakka	20
Avioliitot ja lapset	23
Nimiongelmia	24
Miksi hämähäkit eikä linnut?	25
Yliopistoon	28
Sosiaaliset suhteet tutkijan apuna	34
Tropiikki kohteeksi	40
Varustautuminen ja keräily	44
Vaatetus ongelmallinen	48
Helikopterikin käytössä	49
Byrokratia ja muut matkoja vaikeuttavat haasteet	53
Tarkkaa valvontaa	55
Kieliongelmat tavallisia	57
Mieleepainuvimmat paikat ja kokemukset	60
Omalla autolla ympäri Eurooppaa	61
Maailman kauneimmat paikat	62
Katoavat kulttuurit ja matkamuistot	64
Myös työtä sademetsien tuhoutumisen estämiseksi	65
Maailmalla kohdatut suomalaiset	68
Ruoka oma kokemuksensa	70

Monenlaisia vaaroja	73
Seikkailu omalla autolla Lähi-Idässä	73
Vaaralliset eläimet	76
Allergiasta suurin vaara	79
Auto-onnettomuudessakin	81
Kaksi kertaa maanjäristyksessä	83
Ihminen vaarallisin	85
Lentokenttäseikkailut	88
Aivoleikkaus – elämäni käännekohta	89
 Oma tapani tutkia	 92
Mikroskooppien kehitys muutti tutkimusta	96
Useita Lehtinen-nimisiä hämähäkkejä	98
Hämähäkin suvun selvittäminen	100
Mittavin projektini Polynesiassa	103
Suomessakin myrkyllisiä hämähäkkejä	105
Punkkitutkimusta	106
Soveltavaakin tutkimusta	109
Ulkomaiset museot tärkeitä tutkimuskohteita	111
 Kilpailijat ja yhteistyökumppanit	 114
Toimintani kansainvälisissä organisaatioissa	114
Varastamista ja viittaamatta jättämistä	116
Yhteistyötä maailmanlaajuisesti	117
Uhanalaistoimikunnan työssä mukana	120
Punkkitutkimusta	106
Soveltavaakin tutkimusta	109
Ulkomaiset museot tärkeitä tutkimuskohteita	111
 Rahoitus jatkuva ongelma	 121
Kiitokset ja moitteet	124
Kuvaluettelo ja kuvaajat	128

Miksi hämähäkkimiehen tarina?

Dosentti, emeritus museonhoitaja Pekka T. Lehtinen on maailmalla tunnetuin suomalainen hämähäkkitutkija. Hän on myös yksi koko maailman tunnetuimmista alan tutkijoista. Hän on rohkeasti kulkenut omaa polkuaan uhmaten vakiintuneita käsityksiä hämähäkkien polveutumishistoriasta, niiden suvuista ja heimoista. Lopulta hänen näkökulmansa ovat osoittautuneet oikeiksi.

Pekka on syntynyt vuonna 1934. Hänen pitkä uransa jatkuu edelleen ja jatkuu niin pitkään, kuin hän säilyttää työkykynsä.

Hämähäkit ovat omalla tavallaan kiehtovia. Olen tuntenut Pekan lapsuudesta lähtien, ja siksi hämähäkit eivät minua kammoksuta vaan ovat kiinnostaneet niin paljon, että päätin tarttua tähän aiheeseen.

Kuva 1: Kirjoittajat Pekan lapsuudenmaisemissa Paraisilla.

Olemme keskustelleet Pekan kanssa kirjaa varten päiväkausia. Hän kertoo mielenkiintoisen tarinansa, johon kuuluu puurtamista hämähäkkien polveutumisen selvittämisessä mutta myös seikkailuja erityisesti tropiikin sademetsissä. Hämähäkit ovat vieneet hänet moniin vaaroihin, joista hän on selvinnyt neuvokkuudellaan mutta myös hyvällä onnella.

Tieteellisen puolen kirjasta olemme pyrkineet popularisoimaan mahdollisimman luettavaksi, jotta kirjaan tarttuvan ei tarvitsisi olla biologi koulutukseltaan.

Erityiset kiitokset Pekan puolisolle Maija Lehtiselle asioiden huomioimisessa ja tarkentamisessa sekä tyttärelle Heli Lehtiselle valokuvien valinnassa.

Helsingin Tapulikaupungissa 30.1.2019

Leena Vähäkylä

Lapsuuden ympäristö innosti

Tiedot syntymästäni olivat varsin lohduttomat. Synnyin vuonna 1934 Paraisilla sen ajan tavan mukaan kotona, mutta kuntoni ei nykymitareiden mukaan olisi kovin korkeita pisteitä antanut. Vasen jalkateräni oli kääntynyt pahasti kampuraiseksi, jalkapohja osoitti ylöspäin ja suussani oli jo silloin yksi pahasti märkivä etuhammas.

Jalka oikeni hämmästyttävän nopeasti niin, etten koulupoikana tiennyt kumpi jalka oli ollut kampura, ennen kuin kysyin asiaa äidiltä. Hammas irtosi ennen muita maitohampaista ja sen paikalle kasvanut rautahammas koki tylyn kohtalon.

Kun teini-ikäisenä olin ystävänä Kurren eli Kurt Kavón -vainaan kanssa Paraisten keskustassa, Runar Laine -niminen poika löi kivellä tämän etuhampaani rikki, ja siihen jouduttiin laittamaan kuori, joka on sen jälkeen jouduttu uusimaankin. Lyöjä selitti käytöstään sillä, ettei hän voinut hyväksyä sitä, että Kurre hänen sijastaan halusikin minut kaverikseen. Koska Runar oli varsin lyhytkasvuinen, hän odotteli, kunnes kuljimme korkeamman kiveyksen ohi. Hän hyppäsi sinne ja iski sieltä kivellä kasvoihini.

Kuva 2: Ainoa kuva lapsuudestani. Olen siinä ehkä nelivuotias.

Varhaisin tapahtuma, josta minulla on selkeä muistikuva, oli kun naapurin navetta ja talousrakennus tuhoutuivat kokonaan tulipalossa. Olin muutamaa kuukautta yli kolmevuotias. Tulipalo oli kolmen sadan metrin päässä pellon takana.

Minulla on paljon muistikuvia ajalta, jolloin olin nelivuotias. Opin silloin lukemaan. Seurasin kiinnostuneena viisi vuotta vanhemman Hilkka-siskoni lukemis- ja laskemisharjoituksia. Muistan erinomaisesti sen, kun isäni tarjosi minulle konjakkiryypyn juhlistaessaan metsästysretkeltä paluuta yhdessä Nestori-enoni kanssa. Ihmettelevälle kotiväelle hän perusteli asian hyvin loogisesti: ”Täytyy opettaa poikaa, ettei hänestä tule juoppoa!” Hän osasi olla kaukaa viisas.

Päätin jo viisivuotiaana ryhtyä tutkijaksi ja toivoin pääseväni opiskelemaan, vaikka olin vähävaraisesta perheestä. Synnyin aikana, jolloin oppikouluun ja lukioon meno ei taloudellisesti ollut itsestäänselvyys. Isäni oli kirvesmies mutta myös tiilitehtaalla töissä eli sen ajan nimityksen mukaan sekatyömies. Lisäksi hän oli pienviljelijä. Kumpikaan vanhemmistani ei ollut käynyt mitään koulua, mutta he osasivat hyvin lukea, kirjoittaa ja laskea. He olivat kotoisin Nauvon ainoasta suomenkielisestä kylästä, Simonkylästä.

Isä oli hyvinkin lahjakas ja toimi muun muassa eri yhdistysten taloudenhoitajana. Hän perusti suomenkielisen yksityisen kansakoulun kylämme suomenkielisille lapsille. Eräs tärkeimmistä muistoistani isästä on, kun hän nopealla reagoinnillaan pelasti minut varmalta hukkumiselta, kun nelivuotiaana putosin lumikerroksen läpi suuressa ojassa voimakkaasti virtaavaan veteen. Isä oli puutarhassa lähes 200 metrin päässä ja kuultuaan avunhuutoni juoksi viime tingassa paikalle ja kiskoi minut ylös.

Isä kuoli tarkemmin diagnosoimattomaan aivosairauteen 49-vuotiaana, kun olin yhdeksänvuotias. Sitä ennen hän oli ollut lähes liikuntakyvytön melkein kaksi vuotta, loppuajan vuodepotilaana. Sen jälkeen äiti joutui elättämään meidät tilan tuotteilla, mikä välillä oli taloudellisesti hyvinkin tiukkaa.

Kuva 3: Lapsuudenkotini Paraisten Lapplahdessa. Tila ei ole enää suvun omistuksessa.

Erityisesti luonto kiehtoi minua. Kotini oli Paraisten Ålön saaren länsireunalla, Lapplahden pikkukylässä, paikassa, jossa ympäristö oli mitä parhain luonnon tutkimiseen, koska siellä oli valtavan korkea biodiversiteetti eli luonto oli monimuotoista. Syntymäkotini on nykyään tekniikan tohtori Niilo Lounamaan perheen kesäasuntona. Hän julkaisi siellä asuessaan Suomen kasveja käsittelevän värivalokuvakirjan, jonka painos oli jo loppuunmyyty, kun kuulin siitä. Tässä kirjassa esitellyistä lajeista monet on kuvattu hyvin lähellä syntymäkotiani.

Luontoharrastukseni alkoi kasvien keräämisestä ja lintujen tarkkailusta. Kotikyläni lähellä oli hienoja ja monipuolisia alueita: lehtoja, rantoja, niittyjä ja myös pieniä tai pienehköjä kalkkiesiintymiä, jotka aina saavat aikaan poikkeuksellisen lajirunsauden ja rehevyyden. En vielä kansakouluikäisenä varsinaisesti keräillyt kasveja tai ötököitä,

Dosentti, emeritus museonhoitaja *Pekka T. Lehtinen* on maailmalla tunnetuin suomalainen hämähäkkitutkija. Hän on myös yksi koko maailman tunnetuimmista alan tutkijoista. Hän on rohkeasti kulkenut omaa polkuaan uhmaten vakiintuneita käsityksiä hämähäkkien polveutumishistoriasta, niiden suvuista ja heimoista. Lopulta hänen näkökulmansa ovat osoittautuneet oikeiksi.

Jotta Lehtinen on voinut tehdä urauurtavia havaintoja, hän on kolunnut erityisesti Tyynenmeren tropiikkia. Lukuisilla matkoillaan hän joutui usein jännittäviin, jopa hengenvaarallisiin seikkailuihin, joista hän kertoo tässä teoksessa.

HÄMÄHÄKKIMIEHEN SEIKKAILUT ei kuitenkaan unohda Lehtisen tutkimuksen tieteellisiäkään saavutuksia. Teos selostaa niitä niin, että muillakin kuin alan tutkijoilla on niitä mahdollista ymmärtää.

Kirjan toinen kirjoittaja on *Leena Vähäkylä*. Hän on kirjoittanut ja toimittanut useita tietokirjoja.

© 2019 Lehtinen, Pekka T. / Vähäkylä, Leena

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-0811-8

